

(V) Elniakampio šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

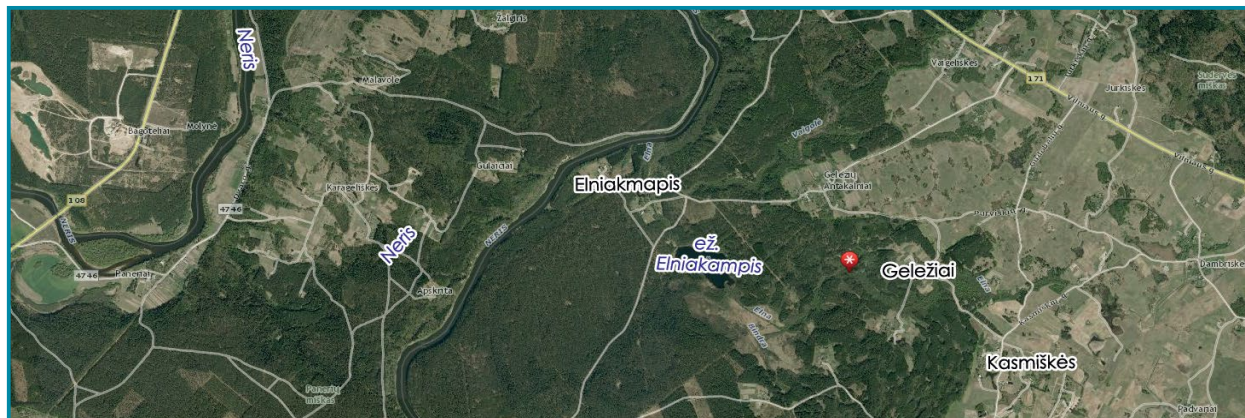
Elnos upelio šaltinis, Junkėlos (Alkėlos?) šaltinis, Alkos (?) šaltinis

Koordinatės

LKS: 563849; 6072432 (pagal 1:10000 mastelio topografinį žemėlapi).

Adresas

Vilniaus r. sav., Sudervės sen., Elniakampio miško rytų pakraštys (kvartalas Nr. 51). Šaltinis yra kairiajame Elnos upokšnio krante, šiaurinėje Elniakampio piliakalnio papėdėje, apie 950 m į rytus nuo to paties pavadinimo ežerėlio ir 500–700 m į pietus nuo Geležių Antakalnių kaimavietės palaukių. Atoki užslėpta vietovė prigludusi Nerės paslėnio miškų rytiniame pakraštyje tarp Geležių, Elniakampio ir Pylimų kaimelių, o nuo Vilniaus miesto centro į vakarus nutolusi 28 km. Piliakalnis su šaltiniu pasiekiami iš Sudervės–Dūkštų plento važiuojant link Rastinėnų sodų bendrijų, o Bubose pasukant į dešinę (į vakarus) link Šiurmonių. Pavažiavus šia kryptimi apie 1,5–2 km iki staigaus kelio posūkio vėl sukti į dešinę (į šiaurę) per Pylimų sodybėles. Nuo jų dar apie 450–500 m teks eiti pėsčiomis mišku laikantis maždaug šiaurės krypties, kol vos įmintas keliūkštis (takas) nuves į nedidelės laukymės lomą. Čia piliakalnio pietų papėdėje pamatysite medinę informacinę lentą „(V) Elniakampio piliakalnis“. Jį apsukę vakarų puse ir kiek pakilę Elnos kairiuoju kranteliu prieš srovę, ties bebrų patvanką surasite geležingą versmę. Nerės regioninio parko rytinis pakraštys

Aplinka

Šaltinis išsilieja Elniakampio piliakalnio šiaurinėje pašlaitėje, kairiajame Elnos krante, pusapvaliame negiliume šlaito įlinkyje su statokais stabiliais šlaitais. Pastarieji apaugę lapuočiais, aukščiau auga pušynas. Ištakos židinyje yra nedidelio duburėlio dugne atsivėrusioje duobėje (92 m NN) su nutekančia iš jos seklią išplova. Šaltiniavimas vyksta sulėkštėjusiame pavagyje, apie 3–5 m nuo Elnos ir apie 1–1,5 m aukščiau vandens jos vagoje. Virš už 1,7 km į ŠV tekančios Nerės šaltinio ištakos vieta yra net apie 29 m aukščiau. Kiek aukštyje prieš srovę (į rytus) nuo šaltinio Elnos slėniukas išplatėjęs, labiau tarp miško atvertas drėgnos lomos. Ji krūmuota, vietomis patvenkta bebrų. Prieš pat šaltinį esančiame priešingame (dešiniajame) upokšnio krante iškirsta PV–ŠR krypties proskyna, kuria nutiesta elektros perdavimo linija.

Kad ir nedaug nuo pamiškėse išsimėčiusių sodybų nutolusi, miškinga ir labai raižyto reljefo vietovė, kaip ir sako jos pavadinimas, yra gūdžioje, klaidžioje ir retai žmonių lankomoje vietoje. Ši vieta net dabar

dvelkia tam tikra mistika, pagrįstai vertinga krašto archeologine ir mitologine praeitimi. Keista, kad net dabar aplankant ir tiriant paslaptinę šaltinį, kaip niekur kitur, prie jo „streikavo“ šiuolaikiniai elektroniniai prietaisai. Patikimas GPS navigacijos prietaisas taip ir „nesugavo“ nė vieno palydovo. Gal išdaigininkai kipšiškai iki šiol nerimsta saugodami šios vietos paslaptį?

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltinis nekaptuotas. Ties juo tik nuo krūmų pavalytas duburėlio šlaitelis. Po juo šaltiniuojančios duobutės (1 x 1,5 m dydžio) statesniame krantelyje ir dugne atplautas stambus smėlis ir žvyras (fIIIbl), iš piliakalnio šlaito pusės užklotas nestoru miško juodo smiltžemio sluoksniu. Iš negiliai apsemtos duobės į Elnos upokšnį srovėna geležinga išplova, kurioje ant medžių šaknų, prikritusių šakų ir didoko riedulio gausu geležies nuosėdų. Upokšnis žemiau šaltinio ir nutekančios išplovos privirtęs išvartų ir patvenktas bebrų, vanduo vagoje pakilęs ir baigia apsemti nemažus riedulius. Vanduo tvindo išplovą

ir šaltinį. Versmė nuošali, paslaptina, žmonių beveik nelankoma. Jei paklaustumėte net vietinių, ne kiekvienas ją parodytų. Net ir žinantys apie ją nenoriai pasakoja.

Vandens fizikinės savybės

Vanduo skaidrus, bekvapis, silpnai jaučiamas geležies prieskonis. Nutekančioje išplovoje labai gausu raudonai rudų (ochriškų) geležies nuosėdų. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-10-14) vanduo buvo 7,7 °C temperatūros, neutralus (pH – 7,23). Savitasis elektros laidis (SEL) – 605 μS/cm, vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas Eh = -83 mV, nedaug deguonies (O₂ = 1,36 mg/l).

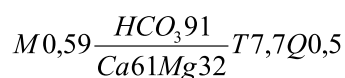
Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Miškuose užslėpta vietovė su piliakalniu ir šaltiniu prie slapuko Elnos upokšnio, dar ir susieto su Alkos vardu, įgavusi paslaptį. Dažnai vietinių senolių šaukta Velniakampiu, vardu, atneštu iš senovės. Kalbama, kad vietiniai Elną dažnai vadindavę Alkos upeliu, o jo vandenį laikė „stovinčiu“ ir turinčiu gydomųjų savybių. Tų stebuklingų galių jam suteikdavo iš požemio piliakalnio papėdėje trykštantis geležingas vanduo. Piliakalnis, įrengtas stačioje kalvoje, žinomas – Velniakampio arba Geležių pavadinimais ir datuojamas I tūkst. pr. Kr. pabaigą – I tūkst. pradžia. Dabar ši kalva apaugusi 1969 m. sodintomis pušimis, o kaip piliakalnis tik 1971 m. atrastas ir įteisintas pagal būrikšniuotos keramikos šukių liekanas archeologo A. Tautavičiaus. Kalbama, kad „kalno vietoje buvusi bažnyčia, kuri prasmegusi žemėse“. Į saugomų kultūros paveldo objektų sąrašą (V) Elniakampio piliakalnis įtrauktas dar 2005 m., bet lankytojų srautų nėra iki šiol. Paslaptingas bei nedaugeliui matytas ir dar gyvybingas geležingo vandens šaltinis. Jis vietinių laikytas šventu, o jo vanduo labai brangintas. Pasakojama, kad „šaltinio vandeniu gydydavo akis, o vienas žmogus juo išsigydė skrandžio ligą“.

Vandens cheminės savybės

Vanduo gėlas, turi daug mineralinių medžiagų, jo bendroji mineralizacija 594 mg/l, kietas, pasižymintis karbonatiniu, lengvai pašalinamu kietumu (bendrasis kietumas (7,28 mg-ekv/l). Aptikta nedidelė, artima fonui, amonio (0,08 mg/l) ir nitratų (3,64 mg/l) koncentracija. Vandenyje labai daug geležies (2,23 mg/l).

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	594		
Sausoji liekana 180 °C	380		
Bendrasis kietumas		7,28	
Karbonatinis kietumas		7,02	
Nekarbonatinis kietumas		0,26	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	4,59	0,13	1,69
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	22,52	0,47	6,12
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	428,36	7,02	91,41
Nitritai, NO ₂ ⁻	0,12	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	3,64	0,06	0,78
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	7,67	0,33	4,31
Kalis, K ⁺	1,71	0,05	0,65
Kalcis, Ca ²⁺	93,92	4,69	61,23
Magnis, Mg ²⁺	31,44	2,59	33,81
Amoniakas, NH ₄ ⁺	0,08	0,00	0,00
Kitos analitės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,61		
Permanganato skaičius, mg O/l	2,40		
Bendroji geležis Fe, mg/l	2,23		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	644		

Tipas

Kylantis (?), upokšnio pavagyje. Galima susiliejančio gruntinio ir spūdinio vandens ištaka.

Režimas

Nuolatinio veikimo. Iš dalies bebrų patvenktas

Vandeningumas

Mažo vandeningumo (nereikšmingas). Vizualiai vertinant, debitas – iki 0,5 l/s arba apie 1,5 m³/h

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis

Aprašė:

P. Gedžiūnas,
Z. Zanevskij, 2014